

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU LIETUVOS NACIONALINEI MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKAI TEIKIANT INFORMACIJĄ APIE PATALPAS KŪDIKIAMS ŽINDYTI IR PERVYSTYTI TYRIMO

2017-03-02 Nr. (17)SI-3)SP-21
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) 2017 m. sausio 16 d. gauta informaciją, jog Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (toliau – biblioteka) iškaboje, esančioje prie patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti, nurodyta: „Mamos ir vaiko kambarys“. Iškaboje skelbiama informacija galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – Kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 d., 2017 m. sausio 17 d. sprendimu nusprendė pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 p. pažeidimo, pagal kurį prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str.1 d., 2017 m. sausio 24 d. raštu Nr. (17)SI-3)S-56 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į bibliotekos administraciją, prašydama pateikti motyvuotą paaiškinimą: kodėl patalpa, kuri skirta kūdikiams žindyti ir pervystyti, pavadinta „Mamos ir vaiko kambarys“; kokiais teisės aktais remiantis buvo nutarta iškaboje prie patalpos nurodyti, jog tai „Mamos ir vaiko kambarys“; ar bibliotekoje yra dar viena patalpa, skirta kūdikiams žindyti ir pervystyti, kuria gali naudotis ne tik mamos, bet ir kiti asmenys, atėję į biblioteką su vaikais, jei yra, kaip ji pavadinta.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė :

1. 2017 m. sausio 26 d. Tarnyboje gautas bibliotekos direktoriaus raštas „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. SD-17-173, kuriame nurodoma, jog atnaujintose bibliotekos patalpose buvo įkurtas kambarys, skirtas vaiko priežiūrai, remiantis Vilniaus miesto savivaldybės bei kitų viešojo naudojimo įstaigų gerąja praktika. Vilniaus miesto savivaldybė kartu su partneriais VšĮ Tėvystės centru, Vilniaus miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuru, VšĮ Baltijos aplinkos forumu, 2013 m. vykdė projektą „Man skanu – mamai sveika“, kurio tikslas buvo skatinti organizacijas įkurti patalpas žindymui. Nacionalinė biblioteka išplėtė šio kambario funkciją ir patalpą pritaikė ne tik žindymui, bet ir visapusiškai vaiko priežiūrai, jame gali apsilankyti bet kurios lyties asmenys. Rašte nurodyta, jog atsižvelgiant į Tarnybos pateiktą informaciją, kambarys bus pervadintas.

2. Biblioteka nepateikė iki sprendimo surašymo dienos duomenų, jog iškaboje, esančioje prie patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti, informacija yra pakeista.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a :

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos iškaboje, esančioje prie patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti, nurodyta informacija: „Mamos ir vaiko kambarys“ nėra diskriminacinio pobūdžio bei neprieštaruja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 p. ir Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. išdėstytoms nuostatoms, reglamentuojančioms lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje.

1. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama, pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos

adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, draudžia bet kokią diskriminaciją, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Direktyva 2004/113/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kurios tikslas – sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas srityje, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą, pažymi, jog vyrų ir moterų lygybė yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 23 straipsniai draudžia bet kokią diskriminaciją dėl lyties ir nustato reikalavimą užtikrinti vyrų ir moterų lygybę visose srityse. Lygybė prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją.

2. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 p., reglamentuojančiame moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje nustato, jog prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendinamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Nagrinėjamu atveju bibliotekoje esanti patalpa, skirta kūdikiams žindyti ir pervystyti, pavadinta „Motinos ir vaiko kambarys“. Toks pavadinimas suponuoja supratimą, jog naudotis šia patalpa gali tik motinos su vaikais, tuo tarpu vyrai bei kiti, vaiką globojantys vyriškos lyties asmenys, norintys jį pamaitinti ir/ar pervystyti, tokios teisės neturi.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. nurodyta, jog įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir

paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Biblioteka, nurodydama iškaboje informaciją, jog patalpa kūdikiams žindyti ir pervystyti yra „Motinos ir vaiko kambarys“, sudarė privilegijas lyties pagrindu.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 6 str. 3 d. nurodyta, kad jeigu pastatuose ir inžineriniuose statiniuose statybos darbai vykdomi pagal statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus ar kapitalinio remonto aprašą statiniuose, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, tokius pastatus ir inžinerinius statinius būtina pritaikyti specialiesiems neįgaliųjų poreikiams, vadovaujantis normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimais, o viešuosiuose pastatuose, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus reikalavimus būtina įrengti patalpą kūdikiams žindyti ir pervystyti.

Bibliotekos pateiktame rašte nurodyta, jog ji išplėtė kambario vaiko žindymui funkciją ir patalpas pritaikė ne tik žindymui, bet ir visapusiškai vaiko priežiūrai, nes jame gali apsilankyti bet kurios lyties asmenys. Pažymėtina, jog, nustatant šių patalpų paskirtį, būtina vadovautis patalpų kūdikiams žindyti ir pervystyti įrengimo reikalavimais, patvirtintais 2014 m. birželio 2 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-640.

Atkreiptinas dėmesys, jog teisės aktuose, reglamentuojančiuose patalpų kūdikiams žindyti ir pervystyti įrengimą, akcentuojamas jų paskirties aspektas, o ne subjektų ratas, galintis jomis naudotis. Minėtos patalpos iškaboje pateikta informacija: „Mamos ir vaiko kambarys“, ne tik apriboja vyriškos lyties asmenims galimybę įeiti į ją bei atlikti joje vaiko priežiūrai būtinus veiksmus, bet ir sustiprina stereotipą, jog vaikais rūpinasi išskirtinai moteriškos lyties atstovės.

Pagal dabartinės lietuvių kalbos žodyną, žodis „žindymas“ reiškia traukti lūpomis (nuoroda: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis;jsessionid=F332EDE7FC50B58CD29C8BD29FD3C668>). Darytina išvada, jog žindyti vaiką galima ir iš buteliuko, o tai gali daryti ne tik motina, bet ir kitas besirūpinantis vaiku asmuo, neatsižvelgiant į jo lytį. Kūdikio pervystymas taip pat nėra siejamas išskirtinai su motina.

Konstatuotina, jog Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos iškaboje, esančioje prie patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti, nurodyta informacija: „Mamos ir vaiko kambarys“ yra diskriminacinio pobūdžio ir prieštarauja Moterų vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 p., ir Lygių

galimybių įstatymo 8 str. 2 p. išdėstyta, reglamentuojančiai lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., bei Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 17 str., 29 str. 2 d. 6 p., 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos vadovą ir siūlyti nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus, pakeičiant iškaboje, esančioje prie patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti, teikiamą informaciją, kurioje atsispindėtų minėtų patalpų paskirtis, o ne subjektai, galintys ja naudotis.

2. Įpareigoti Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos vadovą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą iki 2017 m. kovo 10 d. informuoti lygių galimybių kontrolierių.

3. Su sprendimu supažindinti Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė